

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з корейської філології
на тему:

КОНЦЕПТ «РИС» У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Студентки групи Пкор19-20
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Корейська мова і література та
переклад, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.066 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – корейська

Сорокотяги Єлизавети Вадимівни

Науковий керівник:
викл. Орос Руслана Олегівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «РИС» У КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ	6
1.1. Визначення поняття «концепт» в лінгвістиці	6
1.2. Лексема «рис» як лінгвістичне поняття.....	10
1.3. Проблематика концепту «рис» у корейській мові.....	12
Висновки до Розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНЦЕПТУ «РИС» У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ	17
2.1. Ключова група слів на позначення концепту «рис».....	17
2.2. Концепт «рис» як компонент корейських фразеологізмів та прислів'їв	22
Висновки до Розділу 2	28
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Сучасний розгляд лінгвістичних кодів орієнтує свої дослідження навколо розгляду спільних зв'язків мови та свідомості. З урахуванням позиції мови як визначального фактору людської діяльності, акцент зміщується на вивчення когнітивної системи та закарбованих мислених даних у системі мови, що відтіняється у ознаках концептуалізації. Принцип застосування концептів включає в себе прагматичні засади, які аналізують вживання мовних одиниць в контексті спілкування, та порівняння мов, яке з'ясовує їх головні розбіжності, на базі систематизованих знань та теорій. Концепт виступає репрезентативним прикладом особливостей системи надбання певної спільноти і вбирає у себе достеменні форми культурних зразків, які є базовою складовою менталітету. Відповідно це підносить вивчення концепту як потужного взірця лінгвокультурного та когнітивного напрямку, що абсорбує константне сприйняття, колективні уявлення, асоціації, оцінки та інші абстрактно-теоретичні показники.

Культура споживання їжі відіграє істотну роль як у людському житті, так і у контексті цілих націй. Особливості трапез, головні поживні інгредієнти на столі, ставлення до їжі та опосередкованість у значенні є прямим свідченням людського досвіду, коріння якого сягають не одного століття. Послугуючись цим, люди також мали суб'єктивний спосіб висловлювати свої почуття та думки. Очевидно, що культурне ядро висвітлює у своєму прояві різні чинники народних здобутків, в число яких входять і харчові асоціації. За допомогою ЗМІ, розголос окремих складників раціону постає провідним і схиляє до усвідомлень концептуалізації їх понять. З цієї причини виявлення міжкультурних відмінностей, аналіз їх функціонування та значення на основі концептів фігурує важливою задачею у працях багатьох мовознавців.

Актуальність теми зумовлена неоднозначністю досліджень концепту як компонента когнітивної науки. Розгортання досліджень навколо цієї лакуни розширить розмаїття праць, що у подальшому стане у нагоді у впорядкуванні неоднозначних пунктів. Аналіз функціональних особливостей концепту «рис» у сучасній корейській мові визначається актуальністю для вивчення лексичних

одиниць, які входять у межі концепту, та для розширення неповного поля значень, недоступного нині через нестачу праць для українських мовців.

Мета роботи полягає в окресленні різнобічної специфіки концепту «рис» у сучасній корейській мові, характеристики значень, функціональних особливостей та спектру вживання лексем, що його відображають.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

1. проаналізувати теоретичні засади концептуальної картини, додавши суперечливі погляди лінгвістів та дефініції розгляду концептів;
2. зазначити конотації лексеми «рис» як лінгвістичного поняття;
3. відзначити розбіжності у полі значення концепту «рис» для корейської спільноти;
4. охарактеризувати ключову групу слів на позначення концепту «рис»;
5. розглянути функціонування концепту «рис» як компонента корейських фразеологізмів і прислів'їв.

Об'єктом дослідження виступає лексика сучасної корейської мови, що характеризує поняття риса.

Предметом дослідження є функціональні особливості концепту «рис» у сучасній корейській мові.

Матеріалом дослідження стали лексеми на позначення рису та синонімічних відповідників, що нараховують понад сорок одиниць; фразеологічні одиниці, що налічують десять фразеологізмів і прислів'їв з відповідними лексемами.

У роботі було використано чимало **методів** дослідження, зокрема: метод суцільної вибірки – для підбору достеменної інформації та показових прикладів; дескриптивний метод – для всеосяжного аналізу та узагальнення підбраного концептуального матеріалу; метод контекстуального аналізу – для оцінки значень згідно контекстів; метод концептного аналізу; метод кількісних підрахунків – для встановлення чіткої області застосування концепту «рис» у сучасній корейській мові.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що було удосконалено знання концептних теорій зі складовою «рис» на фоні корейської мови. Ґрунтованих праць в українському мовному фонді, що порушують проблему корейського концепту «рис»,

обмаль, тож наша робота уперше окреслила низку понять та інтерпретацій, що входять до цього вузького напрямку, та надала перелік їх особливостей.

Практичне значення результатів дослідження зумовлюється у подальшому використанні матеріалів для викладу специфіки корейської мови на прикладі культуро-вмотивованих аспектів.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, п'ятих підрозділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків і списку використаних літературних джерел, що налічує 21 джерело.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «РИС» У КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Визначення поняття «концепт» в лінгвістиці

Розвиток лінгвістики напряму пов'язаний з появою нових більш сконкретизованих прошарків лексичного та прагматичного складу мови. Теорію «концепту» в дослідницьких колах відносять до переважно молодій сфери наукової діяльності, що продовжує привертати погляди багатьох науковців. За останні роки українська лінгвістична арена поповнилася працями О. О. Селіванової, А. М. Приходько, М. М. Полюжина, Ю. В. Шарапановської та іншими.

Незважаючи на те, що феномен концепту має історію протяжністю у століття, саме активна хвиля досліджень ХХ століття призвела до появи новітніх осмислень терміну, які б могли розкрити повний спектр мовних знань (Хорошун, 2010). Наявність асоціацій, конотацій та перцепції в одному предметі стало ключовим чинником у цьому пошуку. Найбільшої перспективи у подальшому побачили у «концепті» та відповідних вербальних пропорціях. Однак через те, що його вивчення витікає з концептуалізму епохи Середньовіччя, у ранніх працях було закладено або релігійний фундамент, або філософію мислення (Селіванова, 2006).

За словами Джеріха (2018) нове усвідомлення концепту почало проявлятися у 20-х роках минулого століття, де його було окреслено в якості мисленевої конструкції, що включає у себе заміщення неоднакових предметів. Дана подача терміну не завжди властива дійсності, адже концепт виходить за межі однієї універсалиї: фокус досліджень сягає і словесної заміни устаткованого об'єкта (наприклад, концепт «рис»), а не лише зосереджений на аспектній функції чи реальних подій. Концепт відгалужується від абстрактного сприймання та набуває вжитку в якості опису, закріпленого одним словом (або декількома), яке вбирає у себе узагальнену інформацію.

Етимологію «концепту» розрізняють за двома запозиченнями. Перше походить від латинського слова *concipere* – «задумувати», «зачати», а друге розглядається як калька від слова *conceptus* – «поняття», зокрема навколо неї часто розгортаються дослідження в українській мові (Шарапановська, 2021; Селиванова, 2008). Стосовно цього в сучасному мовознавстві точаться багато дискусій. В своїй роботі Полужин (2015) спирається на те, що «концепти подібно до зародків започатковуються в поняттях» і відмічає, що термін зберігає свою одиницю так званого зародження і початку (с. 215).

Як точку розумового усвідомлення концепт часто пов'язують з поняттям, надають його ознак та вважають взаємозамінним. Фрасинюк (2021) досліджував відповідні точки зору, де ці два поняття співставляли до явищ подібної природи, враховуючи їх спільну внутрішню структуру. Однак з огляду на те, що концептуальна структура оперується складністю, переважна більшість науковців не погоджуються з даним ототожненням, що продовжує різнобій думок стосовно синонімічності цих двох слів і далі.

Одним із напрямів мовознавства, що вивчає концептуалізацію, є лінгвокультурологія. Саме вона окреслює чітку межу між «концептом» і «поняттям», називаючи друге лише ядром першого (Джеріх, 2018). Різна наукова галузь цих понять є обґрунтованим поясненням: концепт зустрічається в лінгвістиці, культурології та математизації, коли ж поняття – це продукт наукової логіки, зображення найбільш суцільних і фундаментальних характеристик предмета (Фрасинюк, 2021). Іншими словами різниця базується на вихідних з цього даних концепту, який вважають як частина конкретного прошарку, що співвідноситься з точністю та абсолютизмом. Навпаки ж, поняття, як правило, охоплює лише найважливіші сторони.

У термінологічній енциклопедії «концепт» визначається як «одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» (Селіванова, 2006, с. 256). В той час як «поняття» є об'єктом узагальнення та має на увазі мислення, розуміння, думку, що відповідає відомостям і базується на логічній

послідовності (Бусел, 2005).

Ще одним дискусійним моментом концептуалізації є велика кількість різноманітних трактувань дисципліни та варіативність підходів щодо її вивчення. Дотепер наявні численні публікації, охоплюючи всеосяжні проблеми предмета, не мають однозначної інтерпретації терміну «концепт». Це дає привід вважати його не розкритим в повній мірі та розглядати відбиття людських думок з асоціативними установками і далі (Хорошун, 2010).

У сучасній лінгвістиці сфера використання концепту розповсюджується на три напрями: лінгвістичний, когнітивний та культурологічний (Джеріх, 2018). Відповідно це робить дане поняття посередником між вищезгаданими науками вживання та стимулює до взаємодії між ними. На додачу до цього, сферу застосування звужують і до лінгвоконцептології. Основним завданням лінгвоконцептології як окремої галузі когнітивної лінгвістики є роз'яснення концептів і наявних мовних засобів, які використовуються для їх зображення. Крім того, концептуалізація постає в якості провідного процесу, що зараджує структурувати результати внутрішнього рефлексивного досвіду людини, при цьому формуючи уявлення про об'єкти, явища реальності та їхні відмінні риси (Селиванова, 2008).

За Джонсоном (2013) об'єктивні погляди концепту обмежуються аспектними складовими і не тлумачать увесь сенс інформації. В наслідок такого підходу значення звужується до стислої форми, яка взаємозалежна між символічним баченням та об'єктивним чинником дійсності. Варто зазначити, що дана модель фокусується передусім на розумінні значення та пов'язується зі змістом висловлювання для розкриття домірної суті.

М. Даммет оперувався тим, що для пояснення суті концепту необхідно акцентувати увагу на тому як мова зображує наші відчуття реальності і пропонував простежувати шлях виникнення суб'єкта-терміну. Таким чином окреслював «прямий маршрут», коли необхідно простежувати ланцюг подій, тлумачити умови їх появи або ж обрати більш короткий варіант – закріпити за об'єктом конкретну ідентифікацію (Dummett, 1981, p. 238). Але слід розуміти, що наявність спрощеного шляху до тлумачення висловів не гарантує точність і правильність, позаяк незалежно від свого

першочергового значення є виключення, тому треба прослідкувати, що вимагається від нашої моделі і адаптувати її під контекст.

Концепт в ролі розумової репрезентації розглядав і американський лінгвіст Дж. Лакофф. За його думкою саме мовні метафори презентують нам повну картину когнітивних структур, які у подальшому визначають наше сприйняття ідей та понять (Lakoff, & Johnson, 1980). Згідно цієї логіки людська перцепція базується здебільшого на метафорах, а вони в свою чергу є особливостями мовних схем. Так звані логічні наслідки посідають важливе місце у розумінні будь-чого осмислено, будь то предмет, особа чи подія, і здатні формувати значення більш концептуальних елементів (слів, речень, розповіді) (Johnson, 2013). Цієї позиції дотримувалася і Селіванова (2008), зупиняючись на метафорі як на «семіотичній закономірності», де знаки з однієї концептуальної системи використовуються для символізації іншої, поділяючи схожість у певних аспектах (с. 97).

На противагу цьому, концепт оточує і протиріччя. О. Селіванова, аналізуючи різні підходи до вивчення концепту, не поділяє поглядів стосовно прив'язування концепту водночас до вектора особистості та до досвіду соціуму. На думку докторки філологічних наук таке обґрунтування є недостатнім, бо незалежно від аналітичної точки зору, предмет концептуалізації за своєю суттю має когнітивну природу та є культурно визначеним. Однак лінгвістка нагадує, що незалежно від цього кожна індивідуальна концепція підкріплюється і частиною особистого досвіду, який є проекцією інтеграції в культурні студії та спільноту (Селіванова, 2008).

Дефініційний показник концепту та розбіжність у вивченні предмета та його поля застосування не стали на заваді лінгвістам у окресленні його головних функцій з боку мовознавстві, таких як:

1. значущість, що має на увазі здатність оцінювати реальні речі і явища, виражені різними мовними одиницями;
2. комплексність, що зазначає усесторонню залученість у свідомість, культуру та мову;
3. умовність, що концентрується на ступені суб'єктивного мислення;

4. відкритість і мінливість, що обумовлені безперервними змінами навколишнього світу і системи цінностей людини;

5. варіація під час мовленнєвої репрезентації (оскільки концепт безперестанку доповнюється новими елементами та поглядами) (Газуда, 2018; Джеріх, 2018).

Отже, незважаючи на досить довге існування поняття «концепт», відсутність однозначного тлумачення у наявних дослідженнях досі підвищує рівень зацікавленості вчених і залучає до розгляду більших мас як у когнітивній науці, так і у мовознавстві загалом. Різнобій думок не постає проблемою у окресленні сталих функцій концепту, оскільки оцінюючи його критерії, можемо констатувати, що більшість науковців досягають консенсусу в окресленні головних відмінностей та ключових напрямках цього предмета.

1.2. Лексема «рис» як лінгвістичне поняття

Нині, враховуючи значення їжі, неабияка кількість вчених активізували дослідження для аналізу лексики окремих тематичних поживних груп. Власне, їжа охоплює всі сторони нашого існування: починаючи від фізичного та психологічного здоров'я, закінчуючи її колосальним впливом на культуру і спілкування. Зважаючи на її істотне місце, немає нічого дивовижного в тому, що саме вона по відношенню до мови постає міжкультурним мостом між цілими націями та знайомить з культурною спадщиною у повному обсязі. Медійний простір не є виключенням і зокрема останні роки популяризує азійську культуру, фундамент якої ґрунтується на рисі. Фактично, метафори є помітною частиною засобів масової інформації, а асоціація з таким відчуттям як смак вдало закарбовується у пам'яті та знаходить відгук у публіки. Тому особлива увага до реклами, відповідних слоганів, гаслів, мовних конструкцій тощо, підвищує інтерес до певних нововведень і сприяє їх адаптації в повсякденному житті.

З цього приводу зароджується ідея стосовно дослідження моделі «рис» у всіх її проявах, адже це допоможе досягнути більший діапазон соціокультурних елементів і

явищ, об'єкт прагматики та семасіології яких пов'язаний із рисом.

Рис, довголітня рослина з численними сортами, відома нам своїм широким культивуванням в азійських країнах здавна. Однак сама лексема у такому вигляді має коріння в індоіранській, грецькій та латинській мовах. Давньоіндійський термін *vr̥thi* в грецьку мову увійшов як *ὄρυζα*, пізніше це стало ґрунтом для латинського *oryza*, італійського *riso* та запозиченням для ряду європейських мов. Відповідно ланцюг в свої роки дотягнувся і до української мови: відома нам нині форма рис довгий час вживалися у вигляді риж через запозичення з польської мови та відповідника *ryż* (Мельничук та ін., 2006). Очевидно, що наразі в сучасній українській мові розповсюджена колись лексема вийшла з вжитку і функціонує насамперед «рис», проте стародавню форму можна зустріти у діалектизмах західних регіонів країни та староукраїнських текстах.

Лексичне значення риса передусім відбито у двох варіантах – «трав'яниста рослина родини злакових, зерна якої є цінним харчовим продуктом» та «страва, виготовлена з цих зерен» (Бусен, 2005, с. 1222). Згадані тлумачення позиціонують рослину в ботанічному та культурному аспектах, що є логічним з урахуванням світового відсотка рисового виробництва та споживання.

Зауважуємо, що на підґрунті лексем, можна взятися до аналізу навколо концепту «рис» в якості прикладу лексичної неперекладності. Белла, Бацурен, Хішіґсурен і Гюнчіґлія (2022) на підставі п'ятьох мов: англійської, французької, суахілі, гінді й японської – простежували так званий лексичний розрив на основі ступеню готовності, кольору та видових відмінностей рису. В жодній з названих мов не було виявлено лексичних термінів для всіх критеріїв, однак було лексикалізоване хоча б одне значення. Наприклад, наявні в англійській *brown rice* та французький *riz complet* на позначення коричневого рису (вареного/невареного) не мають відповідника в ще трьох мовах. Навпаки ж, слова *wali* в суахілі, *𑂣𑂱𑂔* в гінді та *ご飯* в японській, що тлумачать готовий рис, не накладаються на мови латинського походження (Bella, Batsuren, Khishigsuren, & Giunchiglia, 2022).

Відсутність лаконічної лексикалізації може стати на заваді при розумінні тексту, адже у пошуках прийнятної заміни деколи важлива конкретність може

нехтуватись, що призводить до втрати першочергового значення та казусів під час використання іноземної мови.

Фактично, якщо наголосити на тому, що рисова культура більш притаманна для конкретних країн, це пояснить факт більш обширної та детальної лексики, пов'язаної з рисом, в одних та охоплення лише узагальнених термінів і використання виразів у сукупності декількох слів в інших культурах. Так лише японська мова може коротко пояснити неварений білий (白米) та коричневий рис (玄米), в той час як еквівалент розміром в одно слово у згаданих вище мовах не наявний (Bella, Batsuren, Khishigsuren, & Giunchiglia, 2022). Тож, дані приклади, підкреслюють місце характерних компонентів у лінгвістичному просторі носіїв мов і заохочують до ознайомлення не тільки з словниковим складом, а і з відношенням лексикону до проявів специфічних культурних особливостей.

Отож, у цьому пункті було досліджено шлях надходження лексеми «рис» в українську мову та було розглянуто інтерпретації її вживання з урахуванням культурних особливостей. Крім того, ми зупинилися на проблемі перекладу без базових знань середовища мови-виходу. Оцінюючи наведені приклади на позначення культурної рослини у різних мовах, підкреслена перевага лексикону у мовах, де основним продовольчим злаком є рис.

1.3. Проблематика концепту «рис» у корейській мові

Як було зазначено у попередньому пункті, культурна призма накладає свій відбиток у здавалось загальноприйнятих предметах, що призводить до ускладнення розуміння іншомовного змісту на культурному рівні. Позаяк культура мотивується самотутністю та різницею у менталітеті, вона символізує історичні кордони та обіймає фольклор цілих націй, що позиціонує її складним феноменом. А через цілісну структуру, побудовану на моделі мислення, поведінки, ідеях, етичних та естетичних цінностях, вірувань, символів і звичаїв, етнос здобуває свого відтворення і у мові, що призводить до співвідношення мови і культури (Селіванова, 2008).

Міжкультурна комунікація на думку Селіванової (2008) є ядром мовного мосту,

оскільки вона передбачає обмін інформацією між людьми з різного культурного середовища. Як невіддільний від лінгвістики складник вона досліджує аналіз параметрів міжкультурного контакту, його відмінних рис та соціокультурних факторів, які впливають на її оптимізацію. У нашому випадку квестію закладено у концепт «рис» для корейської спільноти. Таке значення виходить за межі традиційного підходу у підручниках, де рис позначається як головний продукт харчування і дорогоцінний об'єкт культивування.

На справді, українського мовця можливі культурні варіації риса вразять. Так він відіграє вирішальну роль у добробуті корейського середовища, будучи центром не тільки аграрної промисловості та сільськогосподарської історії, а і символом життєвої сили. Символізм людського життя порівнюється з рисом – як джерело співіснування, засіб вираження смаку, зміцнення стосунків і символ надії (하경숙, 2022).

Спершу, звернемо увагу на висвітленні риса не з матеріального боку, а – філософського. Наприкінці ХХ століття на території Кореї набирає обороти основана на буддизмі думка кармічного взаємозв'язка людини з предметами її оточення, що наголошує на єдності тіла та природи. Для прихильників цієї ідеї їжа розглядалася як форма естетики, а не лише поживний компонент, і вона повністю повинна була вбирати у себе концепт природи, що означало натуральність інгредієнтів. Їхня увага була особливо сконцентрована на приготовленій традиційним способом їжі, що в ті роки знаходило відгук у продуктах харчування виготовлених з рису (김광옥, 2010). Відповідно до цього рис здобуває свою репрезентацію як продукт органіки і займає місце у тогочасній філософії мислення.

Пригадаємо, що у стародавніх традиціях рис ще був значущою одиницею під час святкових обрядів. Його використовували і для молитви за довголіття матерів і дітей, і у зв'язку з предками та вшануванні їх під час обрядів пам'яті. Крім того, будучи складовою кожного обряду в різних культурних практиках, рис уособлював щастя й вдачу як у світі живих, так і у потойбічному (정경조, 2018; 하경숙, 2022).

Література ж у свою чергу закарбовує розуміння риса, як продукту, створеного спільними зусиллями неба, землі та людства. Ха Кьон Сук (2022) посилається на роздуми відомого корейського мислителя і драматурга Кім Джі Ха (1995) і пише, що

вирощування рису відбуваються за спільною допомогою природних явищ та фізичних старань людини. Водночас з матеріальним підживленням, рис є їжею розуму і духу, що підносить ідею рису до ототожнення її з життям (с.17).

Згідно сучасних підходів ідентичність багатоманітних нації та етносів закладено передусім у культуру харчування. Хоч і тренди харчових продуктів ніколи не стоять на одному місці, рис для корейців залишається центром культурного значення. Любов до рису простежується у розробці всеможливих товарів на його основі, починаючи від алкогольних напоїв, закінчуючи косметикою. Таким чином, кулінарні та промислові новації просувають у молодші маси давню форму культурної ідентичності народу та заохочують до цінування всеосяжних традиції крізь покоління (김광옥, 2010).

Продуктом колективних зусиль рис постає здавна. В своїй роботі Чон Кьон Джо (2018) зупиняється на ієрогліфічному походженні риса 米 («мі»). Бодай ієрогліф і справді викликає асоціацію одного зерна, в давнину люди роздрібнювали його на 八十八 у перекладі «вісімдесят вісім», спираючись на те, що перед тим як зерно потрапить до рота, воно пройде шлях у вісімдесят вісім рук (с. 328). Цей символізм наголошує на трепетному відношенні до праці фермерів, щирості людей, які робили все, щоб страва потрапляла до столу місцевих, та давньої мудрості, де зерна зображувалися дорогоцінним товаром.

Більше того, корейська культура надає особливого значення розділенню чаші рису. Харчова культура віддзеркалює спільні емоції та зв'язок між людьми крізь покоління і, таким чином, постає уособленням довіри. Вважається, що через їжу підтримуються та зміцнюються стосунки, у зв'язку з чим спільна трапеза – це більш про розуміння, солідарність і прийняття обох сторін в кордони своїх принципових позицій та життя в цілому. Для корейців спільна трапеза вважається спільним досвідом, що вимальовує більш щирі та близькі почуття за столом. Акт обміну їжею не тільки об'єднує людей, але й додає особливий смак, збагачений серцями як того, хто ділиться, так і того, хто одержує (하경숙, 2022).

Отже, нами було оцінені значення та місце рису у корейському культурному середовищі та окреслено різні підходи до інакшого його осмислення. Було

наголошено на тому, що всебічне розуміння мови відбувається тільки через вивчення культурних особливостей та історії. Саме цей аспект і постає головною проблемою, і водночас головним завданням під час залучення до іншомовного товариства та під час вивчення іноземної мови.

Висновки до Розділу 1

Спираючись на Розділі 1, нами було опрацьовано поняття «концепт» у лінгвістиці, чітко окреслено його основні завдання та, врешті, зазначено головні проблеми, в число яких входять розмежування «концепту» та «поняття», відсутність єдиного устаткованого трактування терміну і різні напрями дослідження та застосування концептів. Більше того, при опрацюванні загальних прогалін нами були вивчені межі праць попередників і проаналізовані найвідоміші підходи мислених конструкцій. Зважаючи на дискус у дослідженнях, сьогоденна проблематика не скільки викликає упередження для розвитку та нових осмислень, а постає провідним завданням новітніх досліджень, адже розгалуження думок науковців більше схиляє до подальшого розгляду явища концепту та його складових.

Оскільки вагоме місце в людському житті посідає концепція їжі, ми простежили випадки вживання лексеми «рис», прослідкували історію її надходження в українську мову та стародавні відповідники. Важливою частиною нашої роботи став аналіз праці, що базувалася на лексичній неперекладності навколо концепту «рис» на основі декількох мов. Так ми дійшли висновку, що розрив лексикону можливо пояснити більшим або меншим залученням у рисову культуру за наявності ширшої або лише загальної лексики на позначення риса та суміжних до нього понять.

Окрім цього, нами були наведені предмети рису як з матеріального, так і з опосередкованого боку серед корейської спільноти. На противагу українському, корейське сприйняття концепту «рис» є своєрідним. Його витoki передусім вмотивовані релігійною та культурно-історичною спадщиною. Безумовно, це відкриває сприйняття рису абсолютно з інших сторін, однак є ймовірність, що для української спільноти інакше осмислення залишиться незвіданим в найближчі роки

через відсутність суперечних нашому менталітету пояснень українською мовою.

Наступний розділ нашого дослідження ми зосередимо передусім на аналізі ключової групи слів на позначення рису та його складових і розглянемо функціонування концепту «рис» у фразеологізмах та прислів'ях сучасної корейської мови.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНЦЕПТУ «РИС» У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Ключова група слів на позначення концепту «рис»

Як було наголошено в Розділі 1, відсутність єдності між мовою і культурою виступає ґрунтованою проблемою між людьми різних національностей, оскільки осягання насамперед культури закладено у мовний прошарок. Саме з цієї причини деталізоване вивчення культурних концептів, особливостей їх функціонування та специфіки їх інтерпретацій в системі мови є невід’ємним у розумінні іноземної мови. Воно посуває межі для мовознавців від простої змоги долучитися до повсякденної розмови до поглибленого уявлення про менталітет іншої країни. Концепт є одним з найрепрезентативніших прикладів, позаяк саме він залучає подивитися на багатогранний словниковий склад, у нашому випадку, корейської мови під іншим кутом і зрозуміти роль його складових у житті корейців.

Значення їжі займає провідне місце у кожній нації, тому що як не харчова культура обіймає частину історії та передається із покоління в покоління. Рис, який супроводжує будь-який прийом їжі у Кореї, відігравав важливу роль поколіннями та неабияк впливав як на існування, так і на розвиток суспільства. Відповідно розвиток мав вплив і на мовний шар. Так, раніше ми зупинялися на працях Белла, Бацурена, Хішігсурена і Гюнчіглія (2022), які, порівнюючи мови різних груп, продемонстрували наявність багатішого лексикону, актуального для рису та його компонентів, в мовах країн, які тісно пов’язані з рисовою культурою.

Ключова група слів у корейській мові, що позначає рис, не обмежується загальними тлумаченнями страви або зерен рослини. Вона демонструє суттєве розгалуження лексичної складової мови та ґрунтується на мультисенсорному сприйнятті відповідно до народних уявлень. Зважаючи на таку цінність рису, впливає пояснення чому останні роки саме рис мовознавці розглядають в якості

центрального об'єкта своїх досліджень.

Загальноприйнятим терміном на позначення рису є *밥* – «рис (варений)». Сьогоднішні реалії репрезентують рис центральним продуктом за столом корейців, коли інші страви є ніби доповненням, тим, що насичує його і додає пікантних ноток до смаку. Рис куштують на постійній основі незалежно від денного порядку приймання їжі.

Універсальність використання вбачає додавання готових зерен у безліч страв для кращої комбінації смаків і збільшення харчових цінностей. Основою інгредієнт виступає у наступних стравах: *김밥*, *비빔밥*, *볶음밥*, *김치볶음밥*, *오곡밥*, *떡*, *떡볶기* тощо. Зауважимо: переклад традиційних страв відбувається завдяки транслітерації (наприклад, *김밥* – «кімбап»), однак корейська мова здебільшого вкладає повне або часткове пояснення страви у сам термін. Таким чином *오곡밥* означає «рис з п'ятьма злаками», а *볶음밥* – «підсмажений рис (з овочами/м'ясом)». У *떡볶기* та *떡* рис наявний не в своєму первинному вигляді, а використовується для приготування в якості рисової муки. До речі, рисові коржі *떡* переважно компонуються з солодкими доданками, але деякі додаються і до гострих. В англійській нові тток називають «rice cake», що позиціонує його більше як корж.

Невід'ємність рису під час трапез відображається і на тлумаченні терміну. Значуща особливість вживання лексеми *밥* полягає у тому, що зі значення «рис» вона може трансформуватися у всеосяжне позначення їжі та виступати взаємозамінником до неї. Ці терміни не є повноцінними синонімами, оскільки функція заміни працює не лише для позначення суцільного терміну «їжа/음식», а і у випадку процесу споживання. В іншому випадку, із заміною *밥* на термін «їжа» додаткове лексичне значення першого слова буде втрачено. Коли ж ми застосовуємо *밥*, лексема виступає нейтральним елементом і передає загальне значення живлення у певний час доби, як, наприклад, англійське слово «meal».

어머니가 밥을 안치는 동안 나는 상추를 찢었다. – «Поки мама готувала рис, я мила листя салату» (Електронний словник корейської мови Naver).

민준은 일이 너무 바빠 종일 밥을 한 끼밖에 못 먹었다. – «Мінджун був настільки

зайнятий справами, що мав змогу поїсти лише один раз за весь день» (Електронний словник корейської мови Naver).

Поле використання лексеми *밥* не закріплюється лише за рослиною та компонентом людського харчування, а набуває багатозначного поняття. Крім звичних нам уособлень, вона використовується для позначення корму (*돼지 밥* – «свинячий корм»), жертви (*밥으로 여기다* – «ставитися як до жертви»), та того, чим володіє людина (*밥을 챙기다* – «подбати про майно»). Українська мова немає аналога для окреслення останнього випадка, тому при перекладі будемо послуговуватися описовим методом або знаходити близьке до контексту слово. Втім, відповідник наявний у англійській мові – «interests».

우리 강아지 줄 밥이거든요. – «Це корм для мого собаки» (Електронний словник корейської мови Naver).

반장은 몸이 약하고 소심한 민준이를 자기 밥으로 생각하고 굶은 일을 다 시킨다. – «Староста вважає слабкого і боягузливого Мінджуна своєю жертвою і змушує його виконувати всю брудну роботу» (Електронний словник корейської мови Naver).

각 부서의 장들은 자기 밥을 지키느라 부서 통합에 반대했다. – «Керівники кожного відділу, щоб захистити власні збіжжя, виступали проти об'єднання» (Електронний словник корейської мови Naver).

Також рис для корейців ототожнюється до життєвих сил та стану людини. В переносному сенсі, запитання *밥을 먹었어?* – «ти поїв?» зводиться до значення «як твої справи?». Такий приклад притаманний лише корейській мові.

Будучи головним джерелом калорій з давніх-давен, термінологія рису варіюється у всіх можливих напрямках: починаючи від стану обробки, закінчуючи способом використання. Варто пам'ятати, що *밥* вбирає у себе лише лексичне значення вареного рису, адже корейська мова опирається на конкретизацію, що не є виключенням і для значення рису. Наступні корейські лексеми рису: *벼* – «неочищений рис», *쌀* – «крупа рисова», *생쌀* – «сирий рис», *쌀밥* – «рис варений», *떡* – «рис для жертвоприношення».

Колірною лексикою як правило послуговуються для розрізнення за кольорами у різних галузях. Кольоративні відмінності вбачаються у: *백미* – «білий рис», *현미* –

«коричневий рис», 적미 – «червоний рис», 흑미 – «чорний рис». Кожен перший склад несе опис кольору – 백 – «білий», його протилежність 흑 – «чорний», ієрогліф переданий у 현 – «червонувато-чорний відтінок», а 적 – «червоний». Склад 미, що зустрічається у всіх перерахованих прикладах, бере свій початок від ієрогліфа 米 – «рис». Тому за наявністю цього ієрогліфічного початку, слово зазвичай буде стосуватися семантичної сфери рису. Наприклад: 미/콩 – «крупа (риса)», 미/음 – «каша (рисова)», 공양미 – «рис, піднесений Будді» тощо.

Століттями країна ранкової свіжості займалася культивуванням рису. Він є серцевиною сільськогосподарської промисловості, тому безліч фермерів займається вирощуванням рису, тобто 벼/쌀 농사. Враховуючи той факт, що 밥 вважається нейтральним словом, набули вжитку такі словосполучення як: 찬밥 – «холодний рис», 더운밥 – «гарячий рис», 설익은 밥/선밥 – «недоварений рис», 탄밥 – «підгорілий рис», 쉰 밥 – «зіпсований рис», 묵은밥 – «несвіжий рис», 진밥 – «жорсткий рис», 마른 밥 – «сухий рис». Наведені приклади зазначені з часткою дієприкметникового звороту, але звично їх вживання і в якості поєднання іменників з прикметниками. Наприклад, 설익은 밥 та 밥이 설익다 рівноцінно окреслюють «недоварений рис», відмінність полягає у їх дослівному перекладі (при адекватному перекладі може упускатися) та частині мови згідно членів речення.

올해는 벼농사가 잘 되었다. – «Цьогорічне вирощування рису пройшло добре» (Електронний словник корейської мови Naver).

밥이 설익어서 꼭 생쌀을 씹는 것 같아. – «Рис недоварений, тому здається, ніби я жую сирий рис» (Електронний словник корейської мови Naver).

술 대로 쉰 밥을 먹었으니 탈이 날 수밖에 없지. – «Оскільки я з'їв багато зіпсованого рису, мені неминуче стане погано» (Електронний словник корейської мови Naver).

진밥으로 볶음밥이나 김밥을 만들면 맛이 없다. – «Буде несмачно, якщо приготувати боккимпаб або кімпаб з жорсткого рису» (Електронний словник корейської мови Naver).

Приєм їжі, є, мабуть, найбільш фундаментальним елементом для підтримання здоров'я людей різних віків та культур. Його прямий зв'язок не тільки з фізичним здоров'ям, а й емоційним станом людини наголошує на безупинному забезпеченні

організму їжею. Багатозначний спектр характерний і для процесу живлення, а саме: *진지* – «ввічливо їжа», *식사* – «трапеза», *간식* – «перекус», *아침, 점심, 저녁* – «сніданок, обід, вечеря», *끼니 (끼)* – «прийом їжі», *수라* – «королівська їжа».

За допомогою першого та останнього прикладів можна помітити, що репрезентативна для корейської мови ввічливість та статус мають власні слова згідно рангу та соціального положення. Для відображення процесу споживання їжі королівськими особами в поєднанні з іменником *수라* застосовується дієслово *진어하다* – «їсти», коли ж ввічливе *진지* потребує поряд *잡수다* – «їсти». Втім, ввічливість у корейській мові виражається суфіксом *-시-*, тому природне його додавання до попередніх дієслів – *진어하시다, 잡수시다*.

아버지께서 진지를 잡수고 계신다. – «Батько їсть» (Електронний словник корейської мови Naver).

저녁 진지를 잡수신 아버지는 식혜로 입가심을 하셨다. – «Повечерявши, тато запив їжу щікхеєм» (Електронний словник корейської мови Naver).

Забезпечення поживними речовинами домашніх улюбленців є прямим обов'язком їх господарів. Попередніми абзацами нами було зазначено, що *밥* теж розкривається в якості корму, його синонімічні еквіваленти: *먹이* – «корм», *사료* – «корм», *미끼* – «наживка». Обидва іменника *먹이* та *사료* перекладаються як «корм», проте відрізняються одним нюансом. Сфера вжитку *사료* обмежується лише домашніми тваринами та худобою. З іншого боку, *먹이* набуває ширшого вжитку і відноситься і до домашніх, і до диких тварин.

그 소들에게는 보리를 사료로 먹인다. – «Цих корів годують ячменем» (Електронний словник корейської мови Naver).

민준이가 공원에서 떠도는 강아지에게 먹이를 주었다. – «Мінджун погодував безпритульного цуценя в парку» (Електронний словник корейської мови Naver).

Працюючи з корейським текстом, переклад кожного слова буде виходити за припустимі рамки мови-перекладу, тому звичним є явище адекватного перекладу, яке допускає упускання декількох компонентів для передання головної сутті, припустимої нормами іншої мови. Проте з точки зору саме корейської граматики дієслова потребують якщо не іменника, то додатка поряд. В окремих випадках якщо

це слово китайського походження з часткою -하다, воно підлягає подальшому роздробу на іменник (з додаванням закінчення 을/를) та дієслово 하다. Нами були відібрані деякі типові вирази згідно теми нашої роботи: 밥을 먹다/식사하다 – «їсти», 식사를 끝내다 – «завершити трапезу», 끼니를/밥을 거르다 – «пропустити прийом їжі», 식사를 때우다 – «перекусити», 밥을 끓이다 – «варити рис», 밥을 하다/짓다 – «готувати рис», 밥을 굶다 – «голодувати».

Отже, у цьому підрозділі ми ознайомилися із групою слів, яка входить до концепту «рис», визначили основні напрями їх вживання в корейській мові та значення для носіїв. Нами було наведено приклади лексем на позначення рису та їх синонімів, досліджено нюанси їх функціонування та згадано ієрогліфічні початки. Також додано приклади речень для чіткішого розуміння тематичного лексикону. Наголосимо, що враховуючи місце рису у корейській культурі, пласт лексики, що бере початок від лексеми «рис» та позначає суміжні поняття, обіймає велику кількість слів, які потребують більше порівняльних досліджень та ширшого вивчення.

2.2. Концепт «рис» як компонент корейських фразеологізмів та прислів'їв

Нині сучасна лінгвістика спрямовує свої сили на пошук спільних взірців національної історії та культури у мовах. У зв'язку з тим, що мова виступає народним спадком, надбанням історичних змін і тим, за допомогою чого ми маємо змогу прослідкувати за процесами модернізації, вона передбачає накопичення матеріальних і духовних даних предків. Мова, подібно мосту між століттями, зберігає фундаментальні завдання етносу, які притаманні менталітету, культурним цінностям і загальній свідомості. Усі перераховані пункти природньо відображаються за рахунок фразеологічних одиниць, зокрема ідіом, прислів'їв і фольклору. Залучення до мовного середовища іншої країни, неодмінно передбачає знайомство з фразеологією та її компонентами.

Вікторія Жила (2011) висловлювалася наступним чином: «Корейські фразеологізми – іскрометні скарби мовної образності – передають найтонші відтінки душевних порухів, обарвлюють висловлене в національний колорит» (с. 221).

Обумовимо це тим, що корейські ідіоматичні вирази, як правило, мають опосередковане значення, яке зовсім не співставляється з першочерговим значенням окремих слів. Крім того, ще до появи писемності усна народна творчість була дзеркалом народної думки та поширювалася через уста. Ґрунтуючись на ній, фразеологічні складові корейської мови ввібрали у себе частину повсякдення минулих століть і стали невідривною від культури частиною.

Концепт «рис» та його тематична термінологія також постають компонентом низки усталених висловлювань, а саме корейських фразеологізмів і прислів'їв. Для аналізу специфічних лексичних видозмін та розрізнення принципів функціонування ключової лексики, яка походить від рисових складників, нами було дібрано кілька показових прикладів.

1. *밥맛이다/밥맛이야* – «людина, яка дратує»; «той, хто викликає неприємні почуття/гнів».

Дослівно *밥맛* перекладається як «апетит», відповідно сам вираз – «він/вона є апетитом». Можемо дійти висновку, що в цьому сенсі людина постає об'єктом, який впливає на сенсорні відчуття мовця настільки, що це вступає у реакцію з емоційним станом та самопочуттям. У результаті чого неприязнь призводить до втрати апетиту, чия асоціація зводиться до певною людини. Тому переносним значенням є «людина від якої воротить». Вжиток передбачається у неформальних обставинах, часто виражає зневагу.

개 정말 잘난 체하고 자기가 틀렸다는 거 절대 인정 안 해. 완전 밥맛이야. – «Він дійсно прикидається видатним і ніколи не визнає, що не правий. Він дуже мене дратує» (Ruun, 2018).

가: 민희 개 어떻게?

나: 개 진짜 밥맛이야. 얼마나 이기적인데. – «Якою людиною є Мінхі? (Що являє собою Мінхі?)» – «Вона мене дуже дратує. Вкрай егоїстична» (Ruun, 2018).

2. *밥맛(이) 떨어지다* – «огидний»; «бридкий»; «вкрай неприємний».

Окрім «апетиту», як ми подали прикладом вище, різновид тлумачення лексеми *밥맛* зводиться і до перекладу «смак». Пряме значення цілої ідіоми можна передати як «падає апетит/смак», тобто «зникає/псується апетит/смак». *밥맛(이) 떨어지다* описує

погіршення початкового смаку їжі або його відсутність. Також ці критерії фігурують і в ідіомі *밥맛(이) 없다* – «не мати смаку/несмачний», наприклад *아침 밥맛이 없다* – «несмачний сніданок». На противагу цьому, непряме значення *밥맛(이) 떨어지다* базується на низці негативних емоцій по відношенню до іншої людини через її поведінку або власне діяльність.

자꾸 남의 뒤를 캐려고 하는 사람들은 진짜 밥맛 떨어져요. – «Люди, які постійно намагаються докопатися до життя інших людей, справді огидні» (Lee, & Lee, 2017).

그가 으스대는 꼴을 보면 아주 밥맛이 떨어져. – «Коли я бачу, як він зазнається, мені стає дуже бридко» (Електронний словник корейської мови Naver).

3. *밥 먹듯이* – «дуже часто»; «на постійній основі».

Ще один варіант даного фразеологізму – *밥 먹듯 하다*. Буквальний переклад фразеологічної одиниці «як їсти їжу». Оскільки харчування напряму має відношення до людського здоров'я, регулярні прийоми їжі є ключом до його підтримання. Така рутина стає звичною і укорінюється в якості звички, яка автоматично повторюється без зайвих вагань. Використовуючи стале словосполучення *밥 먹듯이*, корейці акцентують увагу на частоті дії. Тому воно безпосередньо стосується ситуацій з описом неодноразових повторень. Додамо, що сполучне закінчення *-듯이* нерідко можна побачити у поєднанні з ідіоматичними виразами, адже його значення зводиться до «як» чи «наче».

개는 거짓말을 밥 먹듯이 하니까 조심해. – «Він затятий брехун (постійно бреше), тому будь з ним обережна» (Ruun, 2018).

요즘 지훈이가 인터뷰 다니느라고 결석을 밥 먹듯 해요. – «В ці дні Джіхун відвідує співбесіди, тому часто відсутній» (Lee, & Lee, 2017).

4. *개밥에 도토리* – «вигнанець»; «ізгой».

У випадку позначення людини, яка відрізняється від інших і не може поладнати з групою однолітків/колективом/у професійних колах, корейці послуговуються фразеологізмом *개밥에 도토리*. Дослівно значення перекладається як «жолудь у собачому кормі». Незаперечно, що у місці собачого корму не місце жолудям, тому *개밥에 도토리* натякає на щось, що не буде вписуватися в стандартні уявлення. Таким чином, за наявності жолудів у кормі, вони вже радикально різнитимуться від

більшості складників, а оскільки собака їх не торкнеться, їх залишок взагалі буде суттєво виділятися. Вони будуть наче «біла ворона», а це є відмінною характеристикою наведеного метафоричного виразу. В окремих ситуаціях він позначає особу, яка, не будучи частиною спільноти, стала жертвою цькування та знущань.

춤을 너무 못 춰서 클럽에 가면 늘 개밥에 도토리예요. – «Я дуже погано танцюю, тому коли йду до клубу, я завжди відчуваю себе вигнанцем» (Lee, & Lee, 2017).

그렇게 개밥에 도토리처럼 있지 말고 나가서 같이 농구하세요. – «Замість того, щоб бути вигнанцями, вийдіть і пограйте разом у баскетбол» (Lee, & Lee, 2017).

5. 찬밥 더운밥 가리다 – «бути вибагливим»; «перебирати харчами».

Відмінною рисою фразеологізму є наявність двох антонімічних прикметників *차다* – «холодний» та *덥다* – «гарячий». Їх позиціонування змальовує різну природу об'єкта *밥*, що не є суміжною, а цілком полярною. Буквально приклад означає «вибирати гарячий та/чи холодний рис». Зустрічається його ускладнений виклад *찬밥 더운밥을 가릴 때가 아니다* – «не час обирати холодний чи гарячий рис», тобто не наполягати на гарячому рисі, коли безоплатно поділилися чашею холодного, а бути вдячним за доброзичливість. Вживаючи сталий вираз у переносному значенні, він важить як «треба брати, що дають» або «не час бути вередливим», коли ж *찬밥 더운밥 가리다* – «бути прискіпливим». Зокрема вони обидва демонструють протилежні боки твердження: перший – коли недоречно демонструвати характер і відмовлятися від запропонованого, а другий навпаки відтіняє цю характеристику.

내가 당장 굶어죽게 생겼는데 찬밥 더운밥 가리겠나? – «Як я можу бути вибагливим, коли от-от помру з голоду?» (Електронний словник корейської мови Naver).

가: 식당 써빙도 힘들 거 같고 청소 일도 힘들 거 같고...

나: 너가 지금 찬밥 더운밥 가릴 때니? 무슨 일이든 해야지. – «Гадаю, робота офіціантки для мене була б тяжкою. Та і саме прибирання здається мені важким...» – «Не час бути вередливим. А слід виконувати будь-яку роботу, якою вона б не була» (Pyun, 2018).

6. 콩밥을 먹다 – «відбувати тюремне ув'язнення».

Пряме значення фразеологізму передається як «їсти рис з бобами». Пояснення

чому саме *콩밥* – «рис з бобами» криється у минулому. В давнину рис не був дешевим продуктом, тому економія його куштування відобразилася на зміні раціону і торкнулася передусім в'язнів. Від тоді їм почали перемішуватися рис з великою кількістю дешевих бобів (Ruun, 2018). Відповідно давня асоціація тюремних порцій укорінилася серед корейської спільноти вкрай сильно. На додачу до цього, історична здогадка в додатковий раз акцентує увагу на тому, якою невідривною складовою від корейського раціону є рис, і що незважаючи на скрути, корейці не могли зовсім викреслити його з вжитку.

Замість *콩밥을 먹다* може функціонувати синонімічний вислів *콩밥 맛을 보다* – «скуштувати рис з бобами». Вживання передбачається у неформальних обставинах, зокрема, вважається сленговим виразом.

가: 영수 말이야. 요즘도 친구들한테 사기를 치고 다니더라구.

나: 개는 콩밥을 먹어봐야 정신을 차릴 거야. – «Говорячи про Йонсу, кажуть, що вона і зараз все ще обманює своїх друзів». – «Її слід відправити до в'язниці. Тоді вона схаменеться» (Ruun, 2018).

회사 기밀을 빼돌리려구? 그건 범죄야. 콩밥 먹고 싶어서 그래? – «Ви намагаєтесь вкрати конфіденційну інформацію компанії? Це є злочином. Хочете відбувати тюремне ув'язнення?» (Ruun, 2018).

7. *한술밥을 먹다* – «працювати разом»; «жити під одним дахом».

Дослівний переклад «їсти рис з однієї каструлі». Зрозуміло, що живучі разом, родина буде готувати поживу для всіх своїх членів в одній великій ємності, що і фігурує у значенні «риса з однієї каструлі». Коли мова йде про колектив, то *한술밥을 먹다* характеризує не стільки їжу, скільки співпрацю та допомогу один одному.

Зауважимо, що через *한술밥* простежується один із типових способів творення корейських слів за допомогою складання самостійних лексем декількох слів (*한, 술, 밥*) у одне нове.

그녀는 최근 YG와 계약을 맺고 빅뱅, 싸이 등과 함께 한술밥을 먹게 됐다. – «Нещодавно вона уклала договір з YG і змогла попрацювати разом з Big Bang, PSY тощо» (Ruun, 2018).

가: 두 분이 전에 같은 팀에서 뛰셨죠?

나: 네. 두산 베어스에서 3년간 한술밥을 먹었죠. – «Раніше ви грали в одній команді, чи не так?» – «Так. Ми три роки грали разом за «Ведмедів Дусан»» (Руун, 2018).

8. 떡 줄 사람은 생각지도 않는데 김치국부터 마신다 – «спершу посмакувати кімчікуком, не подумавши про того, хто дасть тток».

Зазначене прислів'я несе значення випередженої за події думки. Зазвичай у цьому випадку є два об'єкта мовлення, один з яких діє на випередження, не обмірковуючи заздалегідь можливі наслідки, в свою чергу, інший не поспішає зі своїм рішенням або взагалі не дуже намагається долучитися до розмірковувань. Кімчікук – це суп яким смакують після невогких страв, як наприклад тток. Відповідно він має власну послідовність, тому куштування 김치국 перед 떡 символізує дії/думки, які випереджають події та йдуть врозріз з логічним ланцюгом або поточними обставинами.

떡 줄 사람은 생각지도 않는데 김치국부터 마신다더니 큰형은 아버지가 자신에게 모든 재산을 물려줄 것이라고 굳게 믿고 있었다. – «Забігаючи наперед (спершу посмакував кімчікуком, не подумавши про того, хто дасть тток), старший брат свято вірив, що батько заповість йому все майно» (Електронний словник корейської мови Naver).

9. 밥 빌어다가 죽을 쑤어 먹을 놈 (자식) – «позичаючи рис, куштувати джук (кашу)».

Дане прислів'я зображує людину, яка є ініціатором прохання, втім «позичаючи рис», тобто отримуючи допомогу з боку оточення, вона нехтує нею і робить все на власний розсуд – «варить та куштує джук». Лексема 밥 асоціюється з допомогою, коли ж 죽을 쑤어 먹다 виступає суперечливою допомозі дією. Іншими словами, вживання прислів'я спрямовується на окреслення людини, яка ігнорує запропоновані можливості та постає взірцем нерозумності.

가: 승규가 겨우 지난달에 퇴원했는데 또 술을 마셔서 입원했대.

나: 밥 빌어다가 죽 쑤어 먹을 놈 같은 짓만 하는구나. – «Сингю лише того місяця виписали з лікарні, але через споживання алкоголю знову госпіталізували». – «Схоже, що він позичаючи рис, куштує джук» (Електронний словник корейської мови Naver).

10. 밥 먹을 때는 개도 안 때린다 – «і собаки не бити під час їжі».

Ще один варіант: 밥 먹을 때는 개도 안 건드린다 – «і собаки не торкатися під час їжі». 밥 먹을 때는 вказує, що значення повчального вислову зосереджено на

тотальному сенсі їжі у корейському менталітеті. Оскільки період трапез для корейців є відпочинком у спокійній та гармонійній атмосфері, всілякі сварки повинні відсуватися на другий план, а увага приділятися найперше стравам. Застосування лексеми *개* – «собака» підпадає до асоціативної реакції тварин у вигляді злості, коли хтось чіпає їх їжу. Звичайно така реакція природня і людям, тому приказка і наголошує на необхідності не псувати апетит та залишити чвари на потім задля збереження настрою. Нагадаємо, що останній пункт виражається у згаданому нами раніше словосполученні *밥맛(이) 떨어지다*.

가: 너, 시험을 이렇게 못 보고 와서 밥이 넘어가?

나: 밥 먹을 때는 개도 안 때린다는데 너무해요. – «Ти не склав іспит і ще можеш їсти?» – «Я і собаки не б'ю під час їжі, але це вже занадто» (Електронний словник корейської мови Naver).

Отож, підрозділ було присвячено корейським фразеологізмам і прислів'ям, основу яких становили слова на позначення концепту «рис». Були виділені основні випадки вживання лексем у прикладах, проаналізовані переносні значення та надані їх пояснення. Врешті, фразеологічна складова будь-якої мови, як і корейської, вибирає у себе окреме непряме розуміння аспектних явищ з боку певної нації, тому задля зближення з культурою корейців, виникає необхідність у неухильному поглибленні знань цього напрямку.

Висновки до Розділу 2

З урахуванням культурного стандарту, поле застосування концепту «рис» корейською спільнотою йде в розріз із стандартними уявленнями слов'янських мовців. Згідно цього, практичний розділ нашої роботи ми сконцентрували на розгляді концепту «рис» у сучасній корейській мові за допомогою окремих лексичних одиниць, які окреслюють «рис» і суміжні поняття, а також було залучено корейські фразеологізми та прислів'я, що компонуються зі слів рисової лексики.

З давнини рис змальовувався центром корейської харчової культури та посідав окреме місце у історичних реаліях, що мало критичний вплив на метаморфозу

словникового складу мови. Відповідно позначення рису не обмежується одним поняттям, а складається з декількох лексем, кожна з яких має свій власний відтінок та специфіку використання, наприклад, *밥*, *쌀*, *벼*. Проаналізувавши сферу вживання слів, що мають у своєму складі одиниці на позначення рису, ми навели і другорядні тлумачення загального терміну з відповідними синонімічними заміниками, деякі з них: прийом їжі (*진지*, *끼니*), корм (*떡이*, *사료*) тощо. Для виразного розуміння було додано частовживані словосполучення, які спільно функціонують і додають прикметникових ознак головному слову: *찬밥*, *쥌 밥*, *진밥*, *마른 밥*. Крім цього, для огляду того, як взаємодіють потрібні нам складники та трансформуються безпосередньо на практиці, нами було викладено і приклади речень. Окремо проведено паралель з українською та англійською мовами задля встановлення домірної сутті, закладеної корейською мовою.

Фразеологізми та прислів'я постають фундаментом культурної ідентичності, а їх основа побудовано навколо поля стійкого сприймання мовців. Відповідно на їх прикладах ми проілюстрували не тільки роль, а й видозміну значень лексеми «рис» та похідних понять. Загалом нашу увагу було зосереджено на десятих одиницях корейських сталих висловів та прислів'їв.

ВИСНОВКИ

Явище концепту укорінюється навколо багатшарових моделей, які вбирають у себе колективні усталені ідеї, абстрактне бачення, культурні чинники, систему спільних надбань та аспектні установи. Будучи незаперечно істотною частиною мовного коду, концепт функціонує у багатьох лінгвістичних ланках і резонує як з мовно-аспектними вираженнями, так і з предметними групами. Відповідно перший розділ вважив навколо теоретичних осередків досліджень, включаючи систематизовану інформацію концепту та його характеристик, висвітлену завдяки тематичним працям лінгвістів. Так було окреслено, що концепт – це сформульоване твердження, яке описує поняття конкретної реалії або абстрактної фігури у контексті розуміння цілої спільноти. Зокрема осучаснення словникової складової мови, набуття нових цінностей та розширення низки асоціативних значень породжують прогрес концептуальної складової, а його дослідження виступає актуальною темою у мовознавстві.

Розмаїття підходів до вивчення концепту розширюють діючий функціонал об'єкту асоціацій та фіксує його елементом, невід'ємним від мовно-культурного комплексу. Зауважуємо і негативний ефект, а саме – чимала кількість робіт на тему «концепт», роздрібнюючи нові дефініції терміну, все ще не може обумовити єдиний стійкий код для концептних даних. Це призводить до системної двоякості, що підтверджується протиставними думками дослідників та необґрунтованими теоріями. Проте неоднозначність не перешкодила впорядкуванню ключових ролей концепту в загальному мовознавстві, що в котрий раз наголосило на його специфіці та значущій позиції у мовно-культурному просторі будь-якого суспільства.

Незамінною частиною людського існування постають регулярні прийоми їжі. Зокрема географічне положення, природні умови та родючість земель тієї чи іншої країни впливають на окреслення конкретних продуктів основоположними у житті та харчуванні народів. Оскільки азійська культура почала активно популяризуватися на просторах європейських країн, спостерігається підвищений інтерес до концепту їжі далекосхідних регіонів, де головну роль відіграє рис. Кардинальний вплив на нову аудиторію справляє політика реклами та усі різновиди ЗМІ. Враховуючий той факт,

що вони привертають погляди мас і зміцнюють вжиток смакової лексики, яка і так є продуктом повсякденності, лінгвісти вбачають важливість проведення порівняльних досліджень навколо ключової ролі рису на прикладі окремих мов.

Нами були розглянуто загальні інтерпретації окремої лексеми рису і зазначено низку стародавніх відповідників, які увійшли у творення форми, відомої нам нині. Окрім цього, на прикладі окремих мов ми прослідкували за творенням більш сконкретизованої термінології на позначення слів, інтерпретуючих рис. Передусім дане явище прикметне мовам, де згідно історичної складової рисова культурна значиться у багатьох життєвих аспектах і є серцевиною побутових звичаїв. Так, словникові компоненти поодиноких мов розширюють межі окресленої лексеми і схиляють до розгляду її концептуальної схеми, що у поєднанні з загальноновживаними термінами, займає місце більшого, укоріненого у культурні.

Для чіткішого розуміння задачі ми взялися до вивчення поля розповсюдження концепту «рис» на прикладі корейської мови. У такий спосіб приділено окрему увагу тому, що змістовну частку виробництва становить саме рисова продукція, консюмеризм якої побутує з давніх часів. Ба більше, доказове значення відображається не тільки у лексичних компонентах на позначення злаків або інгредієнту харчування, а і шириться на предмет філософії та літературні образи. Саме ці пункти ілюструють чистоту рису, яка зрощується самою природою. Також зображення лексеми «рис» у корейських виразах містить особисті почуття та зв'язок між індивідами. За рахунок цього підкреслено, що всупереч нашим стандартним уявленням, парадигма рису в корейській мові вкрай багатогранна і перебуває в постійній взаємодії з емоційно-психологічними факторами.

Практичний розділ нашої роботи було присвячено особливостям функціонування концепту «рис» у сучасній корейській мові. Підґрунтям стали відібрані нами лексеми корейської мови на позначення рису та інших його інтерпретацій, а також ми зупинилися на корейських фразеологізмах і прислів'ях, в складі яких присутні належні архісеми. Так ми визначили пласт тлумачення, що сягнув п'яťох пунктів і виокремили синонімічний ряд згідно контекстуальних значень (밥 – «рис (варений)», 쌀 – «крупа рисова», 식사 – «трапеза», 끼니 – «прийом

їжі», *떡이* – «корм», *미끼* – «наживка»). Крім того, звернено окрему увагу на творення лексики з ієрогліфічною складовою. Згідно цього, ієрогліфічній частині на позначення рису *미* властиве творення більш вузьковживаних похідних слів, таких як *현미* – «коричневий рис», *흑미* – «чорний рис», *미음* – «каша (рисова)», *미곡* – «крупа (риса)» тощо. Особливе місце посіла згадка ввічливості та статусу в базі корейської мови, що закріплюється як за іменниками (*진지, 수라*), так і за дієсловами (*진어하다/진어하시다, 잡수다/잡수시다*).

Фразеологічна арена висвітлюється непохитною ділянкою для збереження історичних і культурних надбань націй. Вона закарбовує основоположні стійкі риси менталітету та систему цінностей у фразеологізми, прислів'я та приказки. Орієнтуючись на ці відомості, для охоплення повного обсягу поля з непрямим сприйняттям, нами був досліджений концепт «рис» як компонент корейських фразеологізмів і прислів'їв.

Завдяки десяти викладеним прикладам, в склад яких входять моделі риса та прилеглих понять, ми прослідкували за тенденцією відходу від буквального значення та переваги переносного. Наприклад, прислів'я *밥 벌어다가 죽을 쑤어 먹을 놈 (자식)* важить навколо людини, яка нехтує допомогою та вирішує робити все на власний розсуд, коли ж у фразеологізмі *밥 먹듯이* лексема на позначення рису наголошує на частоті дії. Апетит та самопочуття відтіняються за рахунок метафоризації: *밥맛이다* освітлює людину, яка викликає негативні емоції, *밥맛(이) 떨어지다* фіксується навколо прикметних ознаках неприємності, *밥 먹을 때는 개도 안 때린다* наголошує на важливості не переривання прийому їжі попри різнобічні фактори.

Підсумовуючи, наша робота посунула нові межі досліджень концептуальної системи корейської мови та прагматики словникових компонентів. Відсутність чималої кількості робіт, яка б порушувала проблему концепту «рис» в сучасній корейській мові з боку українських фахівців, виділяє тему своєчасною, що відповідає поставленій нами меті. Подальшу перспективу вбачаємо у ширшому розгляді лексем на позначення рису на підставі незгаданих нами фразеологізмів, а також аналізі інших елементів у полі концепту та оцінки їх значень, закладених мовцями, що покращить зв'язок міжкультурної комунікації між обома мовами.

АНОТАЦІЯ

주석

이 논문의 주제는 "현대 한국어의 '밥' 개념"이다. 우리 연구에서는 언어학자들의 주제별 연구 덕분에 이론을 분석해 "개념"이라는 용어에 대한 일반화된 정보를 제시한다. 개념의 기초에는 현실이나 추상적인 대상을 설명하는 확립된 주장, 아이디어, 의식이 포함된다는 것이 설명되었다. 이러한 표시된 현상은 문화에 내재되어 있으며 특정 국가 국민의 사고방식의 구성 요소다.

이제 아시아 문화가 대중화되면서 밥과 같은 맛과 관련된 어휘가 일상생활에 자주 등장하고 있다. 이것은 광고를 통해 정보에 대한 인식과 혁신의 대중화에 큰 영향을 미치고 있다. '밥'의 개념이 사회적 측면에서 활용하는 점은 먼저 '밥'이라는 용어를 언어적 용어로 살펴보아야 한다. 논문은 문자적이고 비유적인 의미에서 어휘의 사용을 언급했다. 한국인에게 밥이 갖는 의미와 분포 분석 분야에 대한 설명도 제공되었다. 개념의 넓은 범위에 따라 다양하고 광범위한 용어가 발견되었다.

논문의 실무적인 부분에서는 현대 한국어의 '밥' 개념이 기능하는 특징을 설명했다. 이에 따라 밥을 나타내는 한국어 어휘와 동의어가 포함된 자료와 해당 어휘가 포함된 관용어, 속담을 선정하였다. 본 연구에서는 밥 해석의 5가지 포인트를 정의하고 다수의 동의어를 추가하였다. 또한, 문장에서의 사용 예가 각 예에 추가되었다. 게다가 본 연구에서는 현대 한국어의 '밥' 개념의 범위와 의미를 종합적으로 탐구하기 위해 한국어에서 '밥' 개념을 관용어와 속담의 구성요소로 살펴보았다.

키워드: 개념, 사고방식, 용어, 관용어, 속담, 해석.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бусел, В. Т. (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». – 34-1222.
- Газуда, О. М. (2018). Поняття концепту в сучасній лінгвістиці. *Актуальні питання гуманітарних наук*, Вип. 22, 38-43.
- Джеріх, О. С. (2018). «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*, 35-36, 61-69.
- Жила, В. (2011). Фразеологічні одиниці та прислів'я як об'єкт лінгвістичних досліджень у корейській мові. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, (54), 217-224.
- Мельничук, О. С. (гол. ред.), Коломієць, В. Т., Лукінова, Т. Б., Півторак, Г. П., Скляренко, В. Г., & Ткаченко, О. Б. (2006). *Етимологічний словник української мови: Р-Т* (том 5). Київ: Наук. Думка. – с. 80
- Полюжин, М. М. (2015). Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету Лесі Українки*, № 4, 212-222.
- Селіванова, О.О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К. – 256-258.
- Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К. – 97-421.
- Фрасинюк, Н. І. (2021). Концепт, поняття, значення у їх взаємозв'язку та взаємодії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*, № 4, 68-71.
- Хорошун, О. О. (2010). Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, (49), 158-161.
- Шарапановська, Ю. В. (2021). Засади вивчення концепту в лінгвістиці. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: [збірник]*, Вип. 34, 95-100.
- Bella, G., Batsuren, K., Khishigsuren, T., & Giunchiglia, F. (2022). Linguistic diversity and bias in online dictionaries. *University of Bayreuth African Studies Online*, (9), 173-

186.

- Dummett M. (1981). *Frege: Philosophy of Language (2nd ed)*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. – 238 p.
- Johnson, M. (2013). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago and London: University of Chicago press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago and London: University of Chicago press.
- Lee, J., & Lee, Y. (2017). *Essential Korean Idioms: 300 Idioms to Upgrade Your Korean*. Irvine: Seoul Selection U.S.A.
- Naver Dictionary. <https://en.dict.naver.com/#/main?sLn=en>
- Pyun, Danielle O. (2018). *500 Common Korean Idioms*. New York, NY: Routledge.
- 김광옥. (2010). Rice cuisine and cultural practice in contemporary Korean dietary life. *Korea Journal*, 50(1), 11-35.
- 정경조. (2018). ‘밥과 빵’주식 (主食) 문화가 낳은 한국과 서양의 문화 차이. *한국사상과 문화*, (94), 309-335.
- 하경숙. (2022). 고전문학에 나타난 밥의 소재적 의미와 문화적 양상. *온지논총*, (70), 9-38.